

Asia: VN/24437/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden tulospäruusteiset tuet -työryhmän muistiosta

1. Yleinen palaute työryhmän muistiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsätalouden tulospäruusteiset tuet -työryhmän muistiossa tuodaan ansiokkaasti esille erilaisia tukimuotoja, joita on noussut esille monissa politiikkasuosituksissa ja tutkimushankkeiden raporteissa. On hyvä, että ympäristöllisten tarjouskilpailujen hyödyntämistä ja tulospäruusteisuuden soveltamista ideoidaan 2030-luvun metsätalouden kannustejärjestelmään. Ehdotetut pilotit ovat tarpeellisia.

Tulospäruusteiset tuet voivat olla tehokas tapa saavuttaa tavoiteltavia tuloksia, mutta niiden kustannustehokkuutta on syytä pohtia hyvin kriittisesti pitkällä aikavälillä. Ennallistamisasetuksen toteuttamisen myötä Suomessa ei varmaankaan tule olemaan puutetta luonnonhoidon tarpeista ja siksi kustannustehokkaimpien menetelmien löytäminen tulee olemaan hallinnon tärkeimpiä tehtäviä. Ennallistamisasetuksen kokonaisuus ja tavoitteet on syytä pitää kirkkaana mielessä kun erilaisten tukien ja rahoituksen kokonaisuutta viritetään ja yhteensovitetaan.

Jo nykyinen valtiontalouden tilanne huomioiden on jo hyvä etsiä kustannustehokkaimpia luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden toimintatapojen kehittämistä monimuotoisuutta paremmin vaalivaan suuntaan.

Riistametsänhoidon menetelmät ovat yksi vartenotettava keino ekologisen kestävyuden kompensoimisessa kustannustehokkaasti. Riistametsänhoito on talousmetsien hoitoa, jossa otetaan metsäkanalinnut ja muu riista huomioon. Menetelmät ovat vapaaehtoisia ja helppoja, eivätkä ne estä puuntuotantoa tai aiheuta metsänomistajalle lisäkustannuksia. Riistan voi huomioida kaikessa metsänhoidossa läpi metsän kiertoajan.

Metsästävät maanomistajat ja heidän perheensä omistavat lähes puolet Suomen yksityismaista ja omien harrastusmahdollisuuksien parantuminen tuo motivaatiota luonnonhoitoon. Suomen riistakeskuksen hankkeet ovat antaneet uskoa siihen, että metsästäjäkunta voi innostua nykyistä laaja-alaisemmin riistametsänhoidosta. Ja jos näin tapahtuisi, on selvää että vaikutukset ulottuvat koko Suomen luontoon.

Elinympäristöhankkeissamme metsästävien maanomistajien luonnonhoitoinnokkuus on osoittautunut erittäin myönteiseksi. Maanomistajien motivaatio luo kustannustehokkuutta.

Esimerkiksi useiden kosteikoiden perustamisessa paikalliset ovat tehneet satoja talkootyötunteja ja sijoittaneet tuhansia euroja omia varojaan kohteiden kunnostuksiin.

Kokemustemme mukaan luonnonhoitoon innostaminen onnistuu parhaiten maanomistajalähtöisellä ja osallistavalla toiminnalla. Suunnitelmat ja toteutus tulee tehdä yhteistyössä omistajien kanssa. Yhdessä tehdessä maanomistajat kokevat kohteen omaksi ja sen merkitys heille on suurempi kuin jos kohde toteutetaan pelkästään ulkopuolisten suunnittelijoiden toimesta. Aidon kiinnostuksen ja omistajuuden kautta syntyy halu tehdä hyviä tekoja luonnon kannalta ja sitoutuneisuus kohteen hoitoon jatkossa on varmempaa.

Myös metsäammattilaisten motivointi riistametsänhoidon menetelmien soveltamiseen omassa työssään on ratkaisevaa. Muutos on suureksi osaksi kiinni asenteista ja siitä näkevätkö ammattilaiset riistametsänhoidon hyödylliseksi metsätaloudelle. Riista on osa maan tuottoa, ja riistarikkaus yhdistettynä kannattavaan maa- ja metsätalouteen kasvattaa alueen kokonaisarvoa ja luo hyvinvointia. Kustannustehokkaan ja maanomistajalähtöisen riistametsänhoidon juurtuminen käytäntöön hyödyttäisi luonnon monimuotoisuutta, maisemaa ja virkistyskäyttöä.

Tulevaisuuden luonnonhoidon lisäämiseksi tulee kehittää myös maanomistajalähtöistä ja suoraan toimintaan johtavaa kustannustehokasta hanketoimintaa, jossa paperityöhön laitetaan vain minimipanostus.

2. Tulosperusteisten tukien ja ympäristöllisen tarjouskilpailun vahvuudet ja heikkoudet verrattuna perinteiseen tukijärjestelmään, jossa korvataan kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsätalouden tulosperusteiset tuet hankkeessa pitää huolellisesti miettiä kustannustehokkuutta saavutettavissa oleviin hyötyihin verrattuna, sillä vaarana on rakentaa hyvin kallis järjestelmä Suomen varsin byrokraattisessa hallintojärjestelmässä. Tavoite ehkä olisi yksinkertainen, yhdenvertainen, varma, läpinäkyvä ja kannustava järjestelmä. Järjestelmän rakentamiseen ja kokeiluihin vaadittava resurssitarve jäi muistiossa hieman vähälle huomiolle. Kuinka kustannustehokasta järjestelmää suunnitellaan?

Suomen riistakeskuksen elinympäristöhankkeissa – vesilintujen elinympäristöhankkeissa, maatalousympäristön hoidossa, riistametsänhoidon edistämisessä sekä vieraspetohankkeissa on pyritty aina etsimään hyvin kustannustehokkaita ratkaisuita, jotta resursseja riittäisi mahdollisimman laajoille pinta-aloille ja siten toiminnan vaikuttavuus kasvaisi merkittävästi. Tulosperusteisten tukien järjestelmien kehittämisessä kustannustehokkuuden tulisi olla myös toimintaa ohjaava tekijä.

Kokonaisuutena ”tulosperusteiset tuet” on monisyinen ja laaja kokonaisuus, jonka toimintaa on hieman vaikea ennakoida. Asian valmistelua olisi mielestämme syytä vielä jatkaa riittävällä aikataululla ja riittävän laajalla erilaiset intressit sekä talous, saavutettava tehokkuus, joustavuus ja toteutettavuus huomioiden.

3. Työryhmän esittämien pilottiehdotusten toteuttamiskelpoisuus.

3.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Tuki voisi olla hyvä elementti lisäämään lehtipuuosuutta ja sitä kautta myös sekametsäisyyttä. Jo pienikin lisäys voisi saada aikaan muutosta.

3.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Suojavyöhykkeiden jättäminen vesien rannoille on perusteltua arvokkailla kohteilla. Kannustavuutta on vaikea arvioida maanomistajien erilaisten motiivien kannalta.

3.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Elinympäristöhankkeissamme metsästävien maanomistajien luonnonhoitoinnokkuus on osoittautunut erittäin myönteiseksi. Maanomistajien motivaatio luo kustannustehokkuutta. Esimerkiksi useiden kosteikoiden perustamisessa paikalliset ovat tehneet satoja talkootyötunteja ja sijoittaneet tuhansia euroja omia varojaan kohteiden kunnostuksiin. Soiden ennallistamista emme ole laajassa mittakaavassa tehneet, mutta uskoisimme että halukkuutta metsästäviltä maanomistajilta löytyisi myös siltä saralta.

Kokemustemme mukaan luonnonhoitoon innostaminen onnistuu parhaiten maanomistajalähtöisellä ja osallistavalla toiminnalla. Se poikkeaa esille tuodusta pilotoinnista.

Soiden ennallistaminen ei välttämättä onnistu moneltakaan metsänomistajalta oma-aloitteisesti ja siksi ennallistamiseen liittyvät suunnitelmat ja monilta osin toteutus tulee tehdä yhteistyössä omistajien kanssa. Yhdessä tehdessä maanomistajat kokevat kohteen omaksi ja sen merkitys heille on suurempi kuin jos kohde toteutetaan pelkästään ulkopuolisten suunnittelijoiden toimesta. Aidon kiinnostuksen ja omistajuuden kautta syntyy halu tehdä hyviä tekoja luonnon kannalta ja sitoutuneisuus kohteen hoitoon jatkossa on varmempaa.

3.4 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

-

4. Millaisia vaikutuksia työryhmän esittämällä tuella olisi?

4.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan on erittäin hyvä, jos pilotointiin otettaisiin työryhmän ehdotuksen mukaisesti taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korottamista lehtipuun osuuden perusteella. Näkemysemme mukaan lehtipuuosuuden lisäyksen myötä sekametsäisyys voisi runsastua. Ekologisen monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen ohella rakenteellisesti monimuotoiset sekametsät ovat myös riistaeläinten elinympäristöinä parhaita ja tarve on laajasti tunnistettu monissa yhteyksissä viime vuosina.

Lehtipuuosuuden edistämiseen taimikonhoidossa ja nuorten metsien hoidossa tulisi panostaa nykyistä painokkaammin. Nuoren metsän kunnostuksen kriteereissä tulee huolehtia lehtipuuston ja sekametsäluonteen säilyttämisestä karuja kasvupaikkoja lukuun ottamatta tai karuilla kasvupaikoilla siten, ettei puulajikoostumusta kavenneta aiemmasta. Pääpuulajin lisäksi taimikoissa ja nuorissa metsissä tulisi säästää muita puulajeja vähintään 20-30% välillä jäljelle jäävästä runkoluvusta ja pohjapinta-alasta. Vähintään kolmen puulajin vaatimus olisi suositeltava tavoite. Erityisesti

kuusikoissa sekapuustoisuusvaatimus tulee toteuttaa jopa kasvatettavan puuston kustannuksella, jotta kuusetumiseen ja erityisesti puhtaisiin kuusikoihin muutoin liittyvät vakavat vahinkoalttius- ja monimuotoisuusongelmat voidaan välttää.

Taimikon varhaishoidolla sekä myöhemmin tehtävillä varttuneen taimikon hoidolla sekä nuoren metsän kunnostuksella vaikutetaan metsäriistan saatavissa olevaan ravintoon ja suojaan ratkaisevasti vuosikymmeniksi eteenpäin. Lehtipuuosuuden lisäämisessä voisi olla järkevää miettiä myös riistatiheiköiden lisäämistä, jotka tarjoaisivat paikkoja lehtipuuston lisäämiselle. Riistatiheiköt ovat alueita, joilla turvataan riistaeläinten suoja ja ravinto metsän koko kiertoaikana. Riistametsänhoidon periaatteissa suositeltavaksi riistatiheikköjen määräksi on esitetty 4-5 kpl/ha ja pilotoinnin kannalta määrätavoitteet voivat olla toki suurempiakin.

Esitetyillä riistatiheikköjen määrillä ja sekapuustoisuuskriteereillä turvataan monien eläinlajien tarvitseman suojan sekä ravinnon saanti alueella myös käsittelyn jälkeen ja huolehditaan laaja-alaisesti metsäluonnon monimuotoisuudesta. Sekametsäisyyttä tukemalla turvataan poikasten selviämisen kannalta ensiarvoisen tärkeän mustikkavarvikon ja siellä elävän, varhaispoikasvaiheessa kriittisen tärkeän hyönteislajiston (mm. mittariperhosen toukat), säilyminen. Erityisen tärkeää on ns. kellarikuusikoiksi kehittyvien puhtaiden kuusikoiden välttäminen. Näillä kohteilla lehtipuut ja mänty turvaavat valon pääsyn kenttäkerrokseen, mikä mahdollistaa mustikan ja muun varpukasvillisuuden säilymisen. Männiköt ja koivikot puolestaan tarvitsevat kuusta metsäkanalinnuille ja muulle pienriistalle suojaa tuovaksi rakennepiirteeksi. Suoja maanpinnan lähellä on mustikan määrän ja lahopuun määrän ohella rakennepiirre, jonka määrässä nykyiset talousmetsät eroavat selvästi luonnonmetsistä.

4.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Suojavyöhykkeiden jättäminen vesien rannoille on perusteltua arvokkailla kohteilla monien erilaisten monimuotoisuushyötyjen kannalta. Näiden vaihettumisvyöhykkeiden hoidolla edistetään riista- ja eläinkantojen elinvoimaisuutta ja parannetaan luonnon monimuotoisuutta.

4.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Soiden aktiivinen ennallistaminen on kannatettava pilottikohde, sillä toiminta on tähän asti ollut varsin vaatimatonta mahdollisuuksiin verrattuna. Turhaan ojitettuja soita on syytä jo lähteä ennallistamaan ja palauttamaan vesilintukosteikoiksi, riekkosoiaksi ja riistanisäkkäiden kuten hirvien laidunmaiksi. Kohtuuhintaisilla kunnostustöillä saataisiin nopeasti luotua suotuisia elinympäristöjä taantuneille lintulajeille kuten riekolle, metsähanhelle ja jouhisorsalle. Myös hillamaat lisääntyisivät soiden ennallistamisen seurauksena.

Kannattamattomien metsänojitustoimien seurauksena on syntynyt laajoja alueita, joilla monet riistaeläinkannat ovat vähentyneet dramaattisesti ja etenkin useita paikallisia riekkokantoja on kuollut sukupuuttoon. Suot ovat tärkeitä elinympäristöjä metsäkanalinnuille, vesilinnuille, hirvieläimille ja 80 eri lintulajillemme. Tilanne on mahdollista kääntää voitoksi varsin kohtuullisin kustannuksin - jopa muutaman sadan euron hehtaarikustannuksilla. Monissa hankkeissa, kuten riekkosoiden ennallistamisprojekteissa on saatu erinomaista näyttöä siitä, että oikeilla toimenpiteillä saavutetaan nopeasti hyviä tuloksia.

Ennallistamisen tukemiseen suunniteltu käänteinen huutokauppa voi saada aikaan sen että metsästävien maanomistajien vapaaehtoinen luonnonhoitoinnokkuus hiipuu ja tämän myötä kustannustehokkuus vähenee. Tähän asti maanomistajien motivaatio elinympäristöjen parantamisessa on ollut varsin kustannustehokasta kun esimerkiksi useiden kosteikoiden perustamisessa paikalliset ovat tehneet satoja talkootyötunteja ja sijoittaneet tuhansia euroja omia varojaan kohteiden kunnostuksiin.

4.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

-

5. Kehittämisehdotukset työryhmän pilottiehdotuksiin.

5.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Mikäli lehtipuuosuuden edistäminen ei onnistu tulosperusteisella tuella, niin silloin lehti- ja sekapuuosuuden lisäämisen tavoitteessa yksi keino olisi kytkeä tavoite jo nykyisen METKA rahoituksen ehtoihin. Luonnon monimuotoisuuden tilan parantaminen voisi onnistua hyvin lisäämällä ekologisista ja ympäristöllisiä painotuksia METKAAN. Pienetkin muutokset olisivat hyväksi ja tässä vaiheessa ensisijaisia ja helppoja muutoksia voivat olla esimerkiksi, että taimikon varhaishoidon ja taimikonhoidon kriteereissä tulisi huomioida monimuotoisuustavoitteet asettamalla tavoitteita sekapuuosuuden lisäämisen ja riistatiheikköjen jättämisen osalta. Rahoituslainsäädännössä tulisi huolehtia siitä, että metsien monimuotoisuuden ja riistan elinympäristöjen kannalta tärkeät asiat vaaditaan huomioon otettaviksi taimikon varhaishoidon sekä nuoren metsän hoidon toteutuksen vaatimustasoa määritettäessä. Nykyisessä tuessa oleva mahdollisuus jättää riistatiheiköitä maksimissaan 10 % alasta voisi olla mahdollista muuttaa myös tuen saannin ehdoksi. Samaa voi pohtia myös lehtipuuosuuden osalta.

5.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

-

5.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

-

5.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

-

Svensberg Marko
Suomen Riistakeskus